

ارزش فردوسی و شاهنامه برای ایرانیان

کنفسیوس نفر پنجم، گوتنبرگ (مخترع چاپ) نفر هشتم... آلبرت انیشتین نفر دهم، کارل مارکس نفر یازدهم، لوئیس پاستور نفر دوازدهم... حضرت موسی نفر شانزدهم... چارلز داروین نفر هفدهم... چنگیزخان نفر بیست و یکم... مارتین لوتر نفر بیست و سوم، کوپرنیک نفر بیست و چهارم، جیمز وات نفر بیست و پنجم... جرج واشنگتن نفر بیست و هفتم، برادران رایت (مخترعان هواپیما) نفرات سی و یکم، زیگموند فروید نفر سی و دوم، اسکندر مقدونی نفر سی و سوم، گریم بل (مخترع تلفن) نفر چهل و چهارم، عمر بن الخطاب نفر پنجاه و یکم، دکارت نفر شست و چهارم... مانی (پیامبر ایرانی) نفر هشتاد و سوم... کورش کبیر نفر هشتاد و ششم... زرتشت (پیامبر ایرانی) نفر هشتاد و نهم.

ده سال پیش، کوفی عنان (دبیر کل سابق سازمان ملل) ده نفر زیر را به عنوان بزرگترین انسان‌های هزاره‌ی دوم میلادی (از ۱۰۰۱ تا ۱۹۹۹) معرفی کرده است.

۱- آدام اسمیت، اقتصاددان و فیلسوف اجتماعی

۲- لئوناردو داوینچی، نقاش و پیکرتراش

۳- مهاتما گاندی، رهبر صلح‌جوی هندوستان، عامل استقلال هند

۴- نلسون ماندلا، رهبر صلح‌جوی آفریقای جنوبی، عامل استقلال

آفریقای جنوبی

۵- هانری دونان، موسس صلیب سرخ / هلال احمر (شیر و خورشید

سرخ)

۶- مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، شاعر و عارف

۷- وودرو ویلسون، سیاستمدار و بیست و هشتمین رئیس‌جمهور

امریکا

۸- سن فرانسیس، موسس سلسله‌ی رهبانان مسیحی فرانسیسکن

۹- سایمون بلیوار، سیاستمدار و عامل استقلال امریکای لاتین از

اسپانیا

۱۰- آلبرت انیشتین، فیزیک‌دان

سیاهه‌های بالا، به فرض که جهانی هم باشد، در ایران صدق نمی‌کند، چرا که مثلاً در لیست مایکل هارت، کورش کبیر، نفر هشتاد و ششم است و فردوسی و مولانا در آن جایی ندارند. یا آن‌که در لیست کوفی عنان، جز مولانا هیچ‌یک از این چهره‌های ده‌گانه، تاثیر مستقیمی در زندگی ایرانیان نداشته است. لذا ما حق داریم که بزرگ‌ترین چهره‌ی بشری در هزارساله‌ی اخیر را در ایران و برای ایرانیان، دوباره شناسایی کنیم. حکیم ابوالقاسم فردوسی، نه تنها بزرگ‌ترین شاعر پارسی‌زبان بلکه در نظر ما فرد اول ایرانی در هزاره‌ی اخیر است، زیرا ما هویت ملی خود را به او مدیونیم.

■ حسن امین

□ حکیم ابوالقاسم فردوسی، بزرگ‌ترین شاعر ایرانی‌ست. دلیل عمده‌ی صحت این سخن، آن است که اگر فردوسی زبان فارسی و فرهنگ ایرانی را پاسداری نکرده بود، زمینه‌ی فراهم نمی‌شد که نوابی چون مولوی، سعدی و حافظ به پارسی شعر بسرایند.

فردوسی نه تنها بزرگ‌ترین شاعر ایرانی‌ست، بلکه به حقیقت برترین چهره‌ی تاریخی ایران و به عبارتی اول فرد ایرانی و شخص اول ایرانیان است. حماسه‌ی بزرگ منظوم او یعنی شاهنامه شناسنامه‌ی فرهنگی همه‌ی اقوام ایرانی و سند هویت ملی ماست. این حقیقت چندان آشکار است که وقتی حسین هیكل وزیر فرهنگ مصر و سردبیر روزنامه‌ی الاهرام به ایران آمده بود، از او پرسیدند که چرا کشور مصر با داشتن تاریخ و تمدنی ریشه‌دار در برابر هجوم اعراب، هویت خود را از دست داد و مردم مصر امروز به زبان عربی سخن می‌گویند؟ او خیلی ساده جواب داد: برای این‌که مصر، ابوالقاسم فردوسی نداشت!

فردوسی، بزرگ‌ترین شاعر ما و به تعبیر دیگر شاعر ملی ماست. او در گزارش بخش‌های اساطیری و پهلوانی شاهنامه، وجدان ناخودآگاه جمعی ایرانیان را به تصویر می‌کشد و همه‌ی جوانب فرهنگ، اخلاق، دین و آداب ایرانی را به ثبت می‌رساند. منابع او در نظم شاهنامه نه تنها شامل سنت‌های شفاهی قدیمی بود که سینه به سینه به او رسیده بود، بلکه هم‌چنین شامل منابع مکتوب به زبان پهلوی اشکانی (= زبان فارسی میانه‌ی شمالی) بود.

شاهنامه، حماسه‌ی ملی ماست، مثل آن‌که ایلیاد هومر، حماسه‌ی یونان باستان است؛ با این امتیاز که قهرمان ایلیاد یعنی آشیل فقط یک رزمنده‌ی روئین‌تن است، اما رستم قهرمان شاهنامه از جهت آداب و اخلاق و فرهنگ و جوان‌مردی و انسانیت هم، انسان نمونه و کامل است و شاهنامه یا خدای‌نامه در ردیف آیین‌نامه‌ها و تاج‌نامه‌ها، گنجینه‌ی خرد جمعی ایران باستان است.

اهمیت فردوسی در این است که با عزم راسخ، سی سال تمام از عمر خود را آگاهانه بر سر این کار گران ایثار کرد. این امر، یک تفنن شاعرانه یا یک کار تفننی نبود، کاری بود جدی و برنامه‌ی درازمدت، کدام شاعر دیگر است که سی سال تمام صرف تولید یک اثر شاعرانه کرده باشد؟

به باور من، فردوسی نه تنها بزرگ‌ترین شاعر ایرانی و اول فرد ایرانی‌ست بلکه یکی از بزرگان جهان است. نزدیک بیست سال پیش، یک پژوهشگر امریکایی به نام مایکل هارت Michael Hart پس از سال‌ها تحقیق، کتابی با نام صد انسان سرنویست‌ساز تاریخ تالیف کرد که یکصد تن از بزرگان جهان را که بیش‌ترین تاثیر را در تاریخ بشر داشته‌اند، به ترتیب اولویت شناسایی کرد. در این سیاهه، حضرت محمد، به عنوان «متنفذترین انسان تاریخ» در صدر قرار گرفته است و پس از او، به ترتیب اسحق نیوتون نفر دوم، حضرت مسیح نفر سوم، بودا نفر چهارم،